

STORTINGET

Innst. 378 S

(2019–2020)

Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Dokument 8:76 S (2019–2020)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kari Elisabeth Kaski, Lars Haltbrekken, Torgeir Knag Fylkesnes, Solfrid Lerbrekk, Freddy André Øvstegård, Nicholas Wilkinson og Karin Andersen om etterlønnsavtaler for politikere – like rettigheter for kong Salomo og Jørgen hattemaker

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest fremme de forslagene som er nødvendige for å sikre at politikere på alle nivåer, når de mottar etterlønn, må følge de samme reglene for informasjonsplikt, kontroll, aktivitet og annet som folk flest møter når de mottar ytelser fra Nav.»

Det vises til dokumentet for en nærmere beskrivelse av forslaget.

Komiteens behandling

Komiteen har i brev av 5. mars 2020 til Kommunal- og moderniseringsdepartementet v/statsråd Nikolai Astrup bedt om en vurdering av forslagene. Statsrådets uttalelse følger av vedlagte brev av 4. mai 2020.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Masud Gharahkhani, Stein Erik

Lauvås, Eirik Sivertsen og Siri Gåsemyr Staalesen, fra Høyre, Norunn Tveiten Benestad, Torill Eidsheim, Olemic Thommessen og Ove Trellevik, fra Fremskrittspartiet, Jon Engen-Helgheim og Helge André Njåstad, fra Senterpartiet, Heidi Greni og Willfred Nordlund, fra Sosialistisk Venstreparti, lederen Karin Andersen, og fra Kristelig Folkeparti, Torhild Bransdal, viser til representantforslaget.

Komiteen ser det som viktig at alle lover og regler knyttet til det enkelte arbeidsforhold er godt opplyst og enkle å følge opp. Det kan være grunn til å understreke det faktum at en politiker ikke er en arbeidstaker, men har et tillitsverv. I seg selv vil det være naturlig at det bør medføre et enda større ansvar når det gjelder å sette seg inn i de gjeldende regler som er knyttet til vervet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at stortingsrepresentanter og medlemmer av regjeringen kan risikere å stå uten inntekt etter valg eller grunnet umiddelbar fratreden fra regjeringen. Lovverket bygger opp under prinsippet om lønn i oppsigelsestid, med unntak av om man faller inn under karantenebestemmelser. Det forutsettes at regelverket for avkortning av utbetalinger og krav til kontroll følges.

Ifølge både kommuneloven, stortingsgodtgjørelsesloven og reglement for politisk ledelse skal fratredelsesytelsen forkortes mot eventuell annen inntekt.

Flertallet viser til at lovbestemmelsen om ettergodtgjøring er ny i kommuneloven, og trådte i kraft høsten 2019. Flertallet mener det er for tidlig å vurdere

behov for ytterligere endringer i disse reglene allerede nå.

Flertallet mener det alltid er mulig å drøfte om praktiseringen og etterlevelsen av det eksisterende regelverket kan bli bedre. En del kan også gjøres med bedre veiledning og klargjøring av retningslinjer, og forutsetter ikke nødvendigvis endringer i regelverket. Det skal være god kontroll med bruk av offentlige midler, det innebærer også at man ikke skal ha ordninger for politikere som virker urimelig gode. Flertallet viser til statsrådets vurdering av forslaget, hvor det redegjøres for eksisterende lovverk. Ettersom flere av aspektene i forslaget allerede er ivaretatt i lov, ser ikke flertallet behov for ytterligere endringer nå, og på den bakgrunn støttes ikke forslaget.

Flertallet merker seg at dette representantforslaget bygger på et premiss om at det i dag ikke finnes ordninger som sikrer korrekte utbetalinger, kontroll med utbetalingene eller konsekvenser ved brudd på reglene for politikere. Flertallet mener det er en villedende fremstilling som underbygger en politikerforakt samfunnet vårt ikke er tjent med. Det er opplagt viktig at politikere på alle nivåer følger regelverket også når det gjelder etterlønn til politikere. Det er flere lover som regulerer dette i dag. Flertallet ser det slik at de relevante deler av regelverket som gjelder for etterlønn til politikere, er tilstrekkelige for å sikre korrekte utbetalinger og har gode kontrollmuligheter.

Flertallet registrerer for øvrig at Statsministerens kontor har opplyst at veiledningen i Håndbok for politisk ledelse og skjemaene for å søke om fratredelsesytelse burde vært klarere, særlig når det gjelder den første måneden etter fratredelse. Flertallet ser positivt på initiativet og at kontoret ønsker å klargjøre dette. Det er viktig at de respektive ansvarlige instanser; storting, kommuner og fylkeskommuner, selv også yter god veiledning og sørger for korrekt oppfølging på sine områder.

Når det generelt gjelder urettmessig utbetaling, eller «å berike seg på fellesskapets regning» slik forslagsstillerne viser til, er det et strafferettslig anliggende.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil understreke viktigheten av at godtgjørelser til folkevalgte politikere er moderate og har bred legitimitet. Utredninger gjort av Stortingets utredningsseksjon viser store forskjeller i godtgjørelser for fylkespolitikere og at det gis uforklarlig høye godtgjørelser per møte i flere fylker. Fylkestingspolitikere skal kunne ha vanlige jobber i tillegg til sine verv i likhet med politikere i kommunestyrene.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener det av hensyn til innbyggernes tillit til det politiske systemet er helt nødvendig å gjøre kraftige innstramminger rundt ordningene med etterlønn

for politikere. Denne vinteren har det kommet opp flere eksempler på feil bruk av regelverk, at avgåtte politikere søker om ytelse de ikke har krav på, og at kontrollen er for dårlig.

Dette medlem viser til at det ut fra reaksjonene på slike feil, blant annet fra landets statsminister, kan se ut som om det fra regjeringens side tas altfor lett på at enkelte politikere kan komme unna med å berike seg på fellesskapets regning.

Dette medlem viser til at det er svært strenge oppfølginger og kontroll av andre innbyggere hvis de ber om eksempelvis økonomisk inntektssikring ved arbeidsløshet. Da må det leveres inn meldekort, og det gis klare advarsler om at feil kan medføre straffeansvar. For mange oppleves dette som en forhåndsdømming og at myndighetene på denne måten mistenker dem for å ville tilegne seg penger urettmessig. De samme advarslene og reaksjonsformene brukes ikke for politikere som søker og kan ha krav på etterlønn. Det er ingen rimelig grunn til at dette skal behandles på annen måte.

Dette medlem viser til at det ikke er nok med tillitsbaserte og åpne ordninger når de eksemplene som har kommet fram i vinter, har vært så grove.

Dette medlem viser til at det må legges til grunn et prinsipp om at blant annet etterlønn til politikere må følge samme slags kontrollregime som det hele befolkningen ellers må følge i Nav-systemet i behandlingen av slike saker. Dette gjelder blant annet informasjonsplikt, kontroll, aktivitet og annet som folk flest møter når de mottar ytelse fra Nav.

Slike rutiner og regler må etableres på ulike nivå i forvaltningen og de politiske nivåene.

Dette medlem mener det er grunnleggende viktig at det ikke gjøres forskjell på folk. Forskjellsbehandling av folk bør jo ingen partier støtte.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest fremme de forslagene som er nødvendige for å sikre at politikere på alle nivåer, når de mottar etterlønn, må følge de samme reglene for informasjonsplikt, kontroll, aktivitet og annet som folk flest møter når de mottar ytelse fra Nav.»

Uttalelse fra Stortingets presidentskap

Komiteens utkast til innstilling har vært forelagt Stortingets presidentskap til uttalelse, jf. vedtak i Stortinget 3. mars 2020.

Presidentskapet uttaler følgende i brev av 4. juni 2020:

«Presidentskapet har ikke merknader til innstillingen.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen snarest fremme de forslagene som er nødvendige for å sikre at politikere på alle nivåer, når de mottar etterlønn, må følge de samme reglene for informasjonsplikt, kontroll, aktivitet og annet som folk flest møter når de mottar ytelser fra Nav.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:76 S (2019–2020) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kari Elisabeth Kaski, Lars Haltbrekken, Torgeir Knag Fylkesnes, Solfrid Lerbrekk, Freddy André Øvstegård, Nicholas Wilkinson og Karin Andersen om etterlønnssavtaler for politikere – like rettigheter for kong Salomo og Jørgen hattemaker – vedtas ikke.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 10. juni 2020

Karin Andersen

leder

Torill Eidsheim

ordfører

DET KONGELIGE KOMMUNAL-
OG MODERNISERINGSDEPARTEMENT

Kommunal- og moderniseringsministeren

Stortingets kommunal- og forvaltningskomite

0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

20/1336-3

4. mai 2020

**Dokument 8:76 S (2019 - 2020) Representantforslag fra
stortingsrepresentantene Kari Elisabeth Kaski, Lars Haltbrekken, Torgeir
Knag Fylkesnes, Solfrid Lerbekk, Freddy André Øvestegård,**

Jeg viser brev 5. mars 2020 fra Stortingets kommunal- og forvaltningskomité med oversendelse av Dokument 8:76 (2019–2020), og takker for muligheten til å gi min tilbakemelding på representantforslaget.

Forslaget handler om ulike etterlønnssordninger til politikere og ulike sider ved de eksisterende ordningene. Forslaget synes delvis å bygge på et premiss om at det i dag ikke er ordninger som sikrer korrekte utbetalinger, kontroll med utbetalingene eller konsekvenser ved brudd på reglene for politikere. Jeg vil derfor innlede med å gi en kort redegjørelse for relevante deler av regelverket som gjelder for etterlønn til politikere. Deler av regelverket knyttet til godtgjøring, som kommuneloven og karanteneloven, er mitt ansvar, men spørsmålet berører også forhold som hører til Stortinget eller andre organer.

Ordninger for stortingsrepresentanter

Representantforslaget viser til politikere på alle nivåer, og inkluderer også stortingsrepresentanter. Stortingsrepresentantenes godtgjørelse, herunder bestemmelser om fratredelsesyttelser, etterlønn og kontroll, er regulert av stortingsgodtgjørelsesloven 20. desember 2016 nr. 106. Eventuelle endringer i denne loven fremmes av Stortinget ved presidentskapet, og ikke av Kongen i statsråd. Siden det er Stortinget selv som forvalter denne loven, går jeg ikke inn i vurderingen av om bestemmelsene er tilstrekkelige for å sikre korrekte utbetalinger og har gode nok kontrollmuligheter, eller om loven bør revideres. Jeg registrerer imidlertid at loven blant annet gir Stortinget adgang til å innhente opplysninger i § 17, og til å kreve ytelse tilbakebetalt etter § 20.

Ordninger for statsråder, statssekretærer og politiske rådgivere

For regjeringsmedlemmer, statssekretærer og politiske rådgivere er det egne regler om fratredelsesyttelse som forutsetter vedtak i Stortinget. Det følger av reglement for politisk ledelse § 18 at retten til fratredelsesyttelse er avhengig av det til enhver tid gjeldende stortingsvedtak, se Håndbok for politisk ledelse punkt 16.2 og Innst. 90 S (2011–2012). Regler om fratredelsesyttelse ble sist endret ved stortingsvedtak av 8. desember 2011.

Regjeringsmedlemmer med minst tolv måneder tjenestetid, gis automatisk fratredelsesyttelse i én måned (basisperioden) fra dagen de fratrer, men de kan etter søknad motta fratredelsesyttelser for ytterligere to måneder (tilleggsperioden) dersom vedkommende ikke har annen inntekt. Dersom funksjonstiden for vedkommende regjeringsmedlem er mindre enn tolv måneder, avgjør Kongen om det skal tilstås fratredelsesyttelse og i tilfelle med hvilket beløp.

Statssekretærer og politiske rådgivere kan ved fratreden etter søknad tilstås hel eller delvis lønn inntil tre måneder, men dette krever avgjørelse av Kongen i hvert enkelt tilfelle og avhenger bl.a. av annen inntekt. I motsetning til statsråder er det ingen automatikk med fratredelsesyttelse for statssekretærer eller politiske rådgivere.

Dersom politikerne likevel mottar annen inntekt utover basisperioden på én måned, skal fratredelsesyttelsen forkortes i tilleggsperioden. Politikere som mottar fratredelsesyttelse for mer enn én måned plikter å innlevere egenerklæring om at vedkommende ikke har eller vil få inntekt i tilleggsperioden, og skal straks underrette Statsministerens kontor dersom det oppstår endringer i inntektsforholdene.

Regjeringsmedlem, statssekretær eller politisk rådgiver som er valgt stortingsrepresentant og som ved uttreden fra regjeringen møter på Stortinget, tilstås ikke fratredelsesyttelse, heller ikke i basisperioden.

Kongens myndighet til å tilstå fratredelsesyttelse til regjeringsmedlemmer, statssekretærer og politiske rådgivere er delegert til statsministeren, jf. kgl. res. 16. oktober 1996. Statsministerens kontor opplyser at veiledningen i Håndbok for politisk ledelse og skjemaene for å søke om fratredelsesyttelse burde vært klarere, særlig når det gjelder den første måneden etter fratredelse. Kontoret vil derfor klargjøre dette. Selv om det er Statsministerens kontor som forvalter ordningen, er det Stortinget selv som må vurdere regelverket og ev. foreslå endringer. Derfor vil jeg også her være tilbakeholden med å mene noe om bestemmelsene og behovet for endringer.

Karantenebestemmelsene

For statsråder, statssekretærer og politiske rådgiver har karantene-loven 19. juni 2015 nr. 70 bestemmelser som regulerer retten til godtgjørelse ved ilagt karantene, jf. karantene-loven § 8. Karantene kan ilegges i inntil seks måneder og innebærer et forbud mot å tiltre stilling, verv eller etablere næringsvirksomhet. Godtgjørelse etter § 8 er fastsatt til å utgjøre den

lønnen vedkommende hadde ved fratreden som politiker, med tillegg av feriepengene. Det skal gjøres fradrag for inntekt eller vederlag som mottas for annet arbeid, verv eller oppdrag i karantenetiden. Når det gjelder endringer i karanteneoven, viser jeg til at spørsmålet om å "stramme inn karanteneordningen" nylig har vært behandlet av Stortinget og ble nedstemt med stort flertall, se Dokument 8:77 S (2018–2019) og Innst. 393 S (2018–2019).

Ordninger for lokalpolitikere

Når det gjelder politikere i kommunene og fylkeskommunene, er godtgjøringsreglene nedfelt i kommuneloven 22. juni 2018 nr. 83 og lokale forskrifter vedtatt i de enkelte kommunene og fylkeskommunene. Kommuneloven § 8-6 fastslår at folkevalgte som har vervet som sin hovedbeskjeftigelse kan søke om ettergodtgjøring. Kommunestyret skal også gi forskrifter om lengden av perioden det er mulig å motta ettergodtgjøring, men perioden er begrenset oppad til alminnelig oppsigelsestid.

Ettergodtgjøringen skal ifølge lovens § 8-6 andre ledd avkortes krone mot krone mot all annen inntekt. Den skal også avkortes mot ordinær inntekt som den folkevalgte frivillig avstår fra. Denne sistnevnte reguleringen er gitt for å sikre en viss aktivitetsplikt hos den tidligere folkevalgte til å sikre seg inntekt på annen måte. Forarbeidene viser til at ettergodtgjøringen skal avkortes hvis den tidligere folkevalgte unnlater å søke om inntektssikring han eller hun er kvalifisert for, som f.eks. manglende søknad om pensjon eller frivillig utsettelse fra å tre inn i andre arbeidsforhold som ville gitt inntekter.

Det er kommunene som har ansvar for at det treffes korrekte vedtak om ettergodtgjøring og utbetales korrekte summer. Det er kommunestyret som har det øverste ansvaret for å kontrollere kommunens virksomhet, og dette gjøres blant annet gjennom kommunenes kontrollutvalg, kommunerevisjon og god internkontroll. Kommunedirektørens ansvar etter kommuneloven § 13-1 for å utrede det faktiske og rettslige grunnlaget for avgjørelser truffet av kommunestyret, er også et viktig middel for å sikre korrekte forskrifter og vedtak om godtgjøring. Den tidligere folkevalgte har selvsagt også et ansvar for å innberette øvrig inntekt eller avståelse fra annen ordinær inntekt. Lovbestemmelsen om ettergodtgjøring er ny i kommuneloven, og trådte i kraft høsten 2019. Selv om den i stor grad er en kodifisering av en utbredt kommunal praksis, er det for tidlig å vurdere behov for ytterligere endringer i disse reglene.

Avsluttende bemerkninger

Når det generelt gjelder urettmessig utbetaling av godtgjøring til politikere, så har vi den siste tiden også sett eksempler på at sakene behandles grundig, og kan føre til politietterforskning og domfellelser for bedrageri. Hvordan saker om feilrapporteringer eller andre feil, som fører til urettmessige utbetalinger til politikere, skal følges opp strafferettslig, vil være en sak for påtalemyndighetene.

Basert på min redegjørelse her, ser jeg ikke at det er behov for sette i gang arbeider med lovendringer i de lovene jeg har ansvaret for nå. Regelverket er nylig vurdert og synes å være tilstrekkelig for å sikre at utbetalingene er korrekte. Vi har i praksis sett at det blir

reagert mot politikere som mottar godtgjøring de ikke har krav på. Det er alltid mulig å drøfte om praktiseringen og etterlevelsen av det eksisterende regelverket kan bli bedre. Det vil i stor grad være opp til Stortinget og kommunene og fylkeskommunene selv å yte veiledning og sørge for oppfølging når det gjelder hhv. stortingspolitikere og politikere i kommunesektoren.

Med hilsen

A handwritten signature in blue ink that reads "Nikolai Astrup". The signature is written in a cursive, flowing style.

Nikolai Astrup

